

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 3.

Je concludeert dat er in de specerijenhandel in de zestiende eeuw sprake is van continuïteit **en** van verandering.

- 3p 6 Licht dit toe door:
- een voorbeeld van continuïteit en een voorbeeld van verandering in de specerijenhandel te noemen en
 - een kenmerkend aspect van de zestiende eeuw te noemen dat past bij deze verandering.

Gebruik bron 4.

Twee gegevens:

- 1 Sommige historici beweren dat de Beeldenstorm in Gent een gepland oproer is, andere historici denken dat het gaat om een spontane uitbarsting.
- 2 Van Vaernewijck houdt zijn dagboek in de jaren na de Beeldenstorm geheim.

- 4p 7 Leg uit, telkens met een verwijzing naar de bron:
- welke visie op de Beeldenstorm in Gent (gegeven 1) je met deze bron het best kunt ondersteunen en
 - dat je de beslissing van bestuurder Van Vaernewijck om zijn dagboek geheim te houden (gegeven 2), kunt verklaren vanuit de komst van Alva.

Gebruik bron 5.

In 1574 wordt Leiden ontzet door de legers van Willem van Oranje. De inwoners van de gebieden rondom Leiden hebben kritiek op de tactiek die Willem van Oranje hiervoor gebruikt.

In deze prent wordt de tactiek van Willem van Oranje verdedigd met verschillende argumenten.

- 5p 8 Toon dit aan door:
- aan te geven welke tactiek Willem van Oranje gebruikt om Leiden te ontzetten en
 - uit te leggen met welke twee **verschillende** argumenten deze tactiek van Willem van Oranje wordt verdedigd, telkens met een passende verwijzing naar de prent.

Op 12 mei 1585 boden de Staten-Generaal aan de Engelse koningin Elizabeth de soevereiniteit over de Nederlanden aan.

- 2p 9 Geef aan dat dit besluit mede een gevolg was van:
- de uitvaardiging van het Plakkaat van Verlatinge en
 - de Spaanse belegering van Antwerpen.

Gebruik bron 6.

In de zeventiende eeuw bloeit de handel in de Republiek.

- 3p **10** Licht dit toe door:
- met een ander kenmerkend aspect uit de zeventiende eeuw 'de bloei in economisch opzicht van de Nederlandse Republiek' te verklaren en
 - met een verwijzing naar de bron uit te leggen dat het beleid van de Republiek de bloei van de handel bevordert.

In de achttiende eeuw schreef Belle van Zuylen in een brief aan een vriendin: "Alle vermogens zijn bij man en vrouw oorspronkelijk dezelfde en als het verstandelijke vermogen bij mannen meer geperfectioneerd is, dan komt dat door studie en uitsluitend en alleen door studie."

Je beweert dat Belle van Zuylen in deze brief:

- 1 verlicht denken toepaste op het terrein van sociale verhoudingen en
- 2 uitging van rationeel optimisme.

- 3p **11** Ondersteun de beweringen telkens met een verschillend argument van Belle van Zuylen **en** geef daarna aan op welke politiek-maatschappelijke verandering in de negentiende eeuw Belle van Zuylen vooruitliep.

Gebruik bron 7.

Zowel Tula als pastoor Schinck wil met zijn verwijzing naar de Franse Revolutie een boodschap overbrengen aan het Nederlandse bestuur.

- 4p **12** Leg voor beiden uit welke boodschap ze willen overbrengen, telkens met een passend gegeven uit de bron.

Vroegmoderne tijd

bron 3

In 1502 reist de Portugees Vasco da Gama naar India. Een bemanningslid aan boord noteert in zijn dagboek:

Op 11 september bereikten wij het koninkrijk Cannaer¹). (...) Daar zagen wij de schepen uit Mekka²). Dat zijn de schepen die de specerijen naar ons land brengen, en die vernietigden wij zodat alleen de koning van Portugal de specerijen daar kon halen. (...) In diezelfde tijd enterden wij een schip uit Mekka met driehonderdtachtig mannen en veel vrouwen en kinderen aan boord. Wij roofden ongeveer twaalfduizend dukaten en voor tienduizend dukaten koopwaar. Op 1 oktober bliezen wij met buskruit het schip en alle opvarenden op. (...) Op 20 oktober gingen wij in Cannaer aan land en handelden in allerlei specerijen; de koning ontving ons op grootse wijze en toonde ons twee olifanten en andere vreemde dieren die ik niet ken.

noot 1 streek aan de kust van India

noot 2 Arabische stad

bron 4

Marcus van Vaernewijck is lid is van het Gentse stadsbestuur. Hij beschrijft in zijn dagboek hoe op 22 augustus 1566 hoogbaljuw¹⁾ Adolf van Bourgondië bezoek krijgt van Lieven Onghena en twee medestanders:

Ze betraden zijn ontvangstkamer en stelden zich voor als aanhangers van de nieuwe religie. Ze kwamen als onderhandelaars, om te vermijden dat er zich enig kwaad of oproer zou voordoen tegen het voornemen en absolute verlangen van de geuzen om de beelden te breken. (...) Toen hij [de hoogbaljuw] dat hoorde kreeg hij grote schrik. (...) Het gerucht dat men de beelden wou breken was al drie of vier dagen oud of nog ouder. Toen de hoogbaljuw hoorde dat er al een samenshoring aan de gang was bij het Tempelhuis²⁾, heeft hij hen gevraagd om voorzichtig te zijn bij het weghalen van de beelden en er naar behoren mee om te springen, met de grootst mogelijke omzichtigheid. (...) Om enige garantie te hebben stuurde de hoogbaljuw enkele van zijn dienaars met hen mee, die het nakomen van zijn bevel moesten bewaken, zodat er een minimum aan schade was.

Meester Artus Boessin was een van de voornaamste dienaars, die door de hoogbaljuw meegestuurd werd. (...)

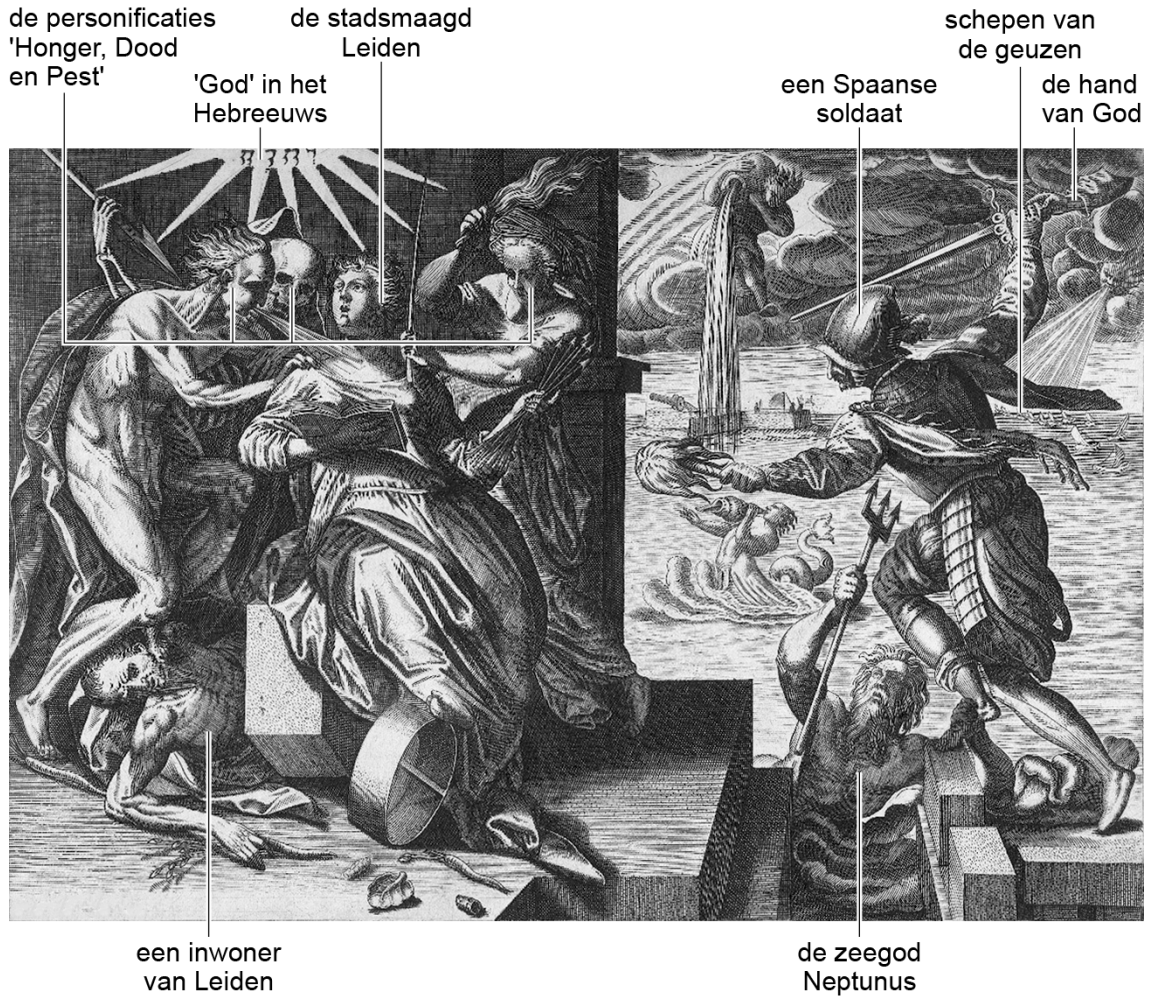
In het gezelschap van Lieven Onghena en zijn kompanen zijn ze naar het Tempelhuis getrokken, waar ze de koster bevel hebben gegeven om de poort van het kerkhof open te maken en meteen ook de deur van de kerk. De toeloop van volk, meestal vreemdelingen, schamele kerels, groeide meteen aan tot wel vijf- of zeshonderd. Ze hadden zich allemaal samen naar binnen gewurmd, zodat de kerk en het kerkhof vol volk stonden. Toen de hiervoor genoemde Artus dit zag hield [hij] een korte toespraak. Hij legde uit dat hij en nog anderen die daar aanwezig waren, door de heer hoogbaljuw waren gezonden met de expliciete opdracht erop toe te zien dat niemand het zou wagen te breken tenzij hij daartoe opdracht had. (...)

noot 1 De hoogbaljuw is namens het stadsbestuur verantwoordelijk voor de orde en veiligheid in de stad.

noot 2 Het Tempelhuis is een kerk in het centrum van Gent.

bron 5

Prent uit 1574 over het ontzet van Leiden:

bron 6

In 1663 bezoekt de Fransman Balthasar de Monconys de stad Amsterdam. Hij schrijft hierover:

Daarna begaven we ons naar de admiraliteit¹). (...) Het marinepakhuis [van de admiraliteit] is een reusachtig bakstenen gebouw, bestaande uit een grote binnenplaats met daaromheen vier dubbele hoofdgebouwen van elk drie verdiepingen. Daarin lagen alle toebehoren voor zeventig [oorlogs]schepen gesorteerd. Alles ligt keurig geordend en van elk voorwerp zijn wel drie stuks (...). Eenzelfde overvloed is te vinden in het Indische magazijn.

noot 1 De admiraliteit is verantwoordelijk voor de organisatie van de marine en is verantwoording schuldig aan de Staten-Generaal.

bron 7

In augustus 1795 breekt er in de Nederlandse kolonie Curaçao een slavenopstand uit. Pastoor Schinck beschrijft de onderhandelingen die hij namens het Nederlandse bestuur voert met Tula, de leider van de opstandige slaven:

Tula begon te spreken: "Wij zijn enorm mishandeld. Wij willen niemand kwaad doen, maar willen onze vrijheid. De Franse zwarten hebben hun vrijheid gekregen¹⁾ (...) en nu willen wij hier ook vrij zijn. Meneer pastoor, komen alle mensen niet voort uit Adam en Eva? Heb ik iets verkeerd gedaan door 22 van mijn medebroeders uit de ketens te bevrijden waarin men hen ten onrechte had geslagen? (...) Ach pastoor, ze zorgen nog beter voor de dieren. Als een dier een been breekt, dan krijgt het nog verzorging." (...)

Daarna wees kapitein Tula mij een kamer waar ik kon overnachten. Enige tijd daarna (...) kon ik horen dat er buiten de kamer moderne Franse liedjes werden gezongen, maar heel zachtjes, om mij niet te storen. Ik moet echter bekennen dat ik toen enorm bang en benauwd werd. Ik meende in handen van Robespierre gevallen te zijn en zag de guillotine al voor me. Ik hoopte dat het snel ochtend zou worden.

noot 1 In 1794 werd in de Franse kolonie Saint-Domingue de slavernij afgeschaft.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.